

МЕНЕДЖМЕНТ

УДК 351.823:620.91](477)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15708283>

Місце та роль державного регулювання у формуванні енергоефективної стратегії підприємств відновлюваної енергетики

Даляк Надія Анатоліївна

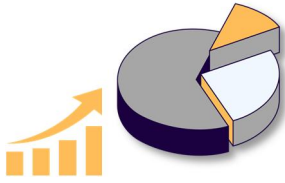
к.е.н, доцент кафедри підприємництва та маркетингу, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Івано-Франківськ, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-1599-842X>

Мацірута Мирослав Григорович

аспірант, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Івано-Франківськ, Україна, <https://orcid.org/0009-0001-6903-4896>

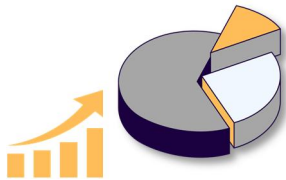
Прийнято: 19.10.2024 | Опубліковано: 29.10.2024

***Анотація.** Метою цієї статті є обґрунтування ключової ролі органів державного регулювання у формуванні ефективної енергоефективної стратегії підприємств відновлюваної енергетики в умовах економічних і безпекових викликів. У статті обґрунтовано важливість державного регулювання як ключового інструменту формування енергоефективної стратегії підприємств відновлюваної енергетики. Визначено основні виклики та загрози, що зумовлюють потребу в активному державному впливі на процеси підвищення енергоефективності, зокрема в умовах зміни клімату, енергетичної залежності, воєнних ризиків та необхідності посилення безпекового потенціалу держави. Доведено, що підприємства відновлюваної*

енергетики не здатні самостійно реалізувати системну стратегію ресурсозбереження без нормативної, фінансової та організаційної підтримки з боку органів державного регулювання. У процесі дослідження охарактеризовано чотири ключові сутнісні засади формування енергоефективної стратегії: технологічну інноваційність, системність планування, інтеграцію в корпоративне управління та забезпечення економічної ефективності й безпекового потенціалу. Встановлено, що державне регулювання реалізується через основні механізми: нормативно-правову базу, фінансово-інституційну підтримку, систему моніторингу та стратегічну координацію. Також доведено, що ефективне регуляторне втручання призводить до зростання стійкості підприємств, активізації інновацій, зміцнення енергетичної безпеки та розширення безпекового потенціалу держави загалом. Охарактеризовано взаємозв'язок між державною політикою та ринковою поведінкою суб'єктів енергоефективної стратегії. У висновках підкреслено, що лише гармонійна взаємодія між державою та підприємствами дозволяє забезпечити довгострокову стабільність і ефективність енергетичного сектору. Отримані результати можуть бути використані для вдосконалення державної політики у сфері енергетичної безпеки та реалізації «зеленого переходу».

Ключові слова: енергоефективність, державне регулювання, підприємства відновлюваної енергетики, стратегія розвитку, безпековий потенціал, органи державного регулювання, суб'єкти енергоефективної стратегії

The place and role of state regulation in forming the energy efficiency strategy of renewable energy enterprises

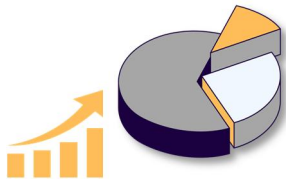
Nadiia Daliak

Ph.D., Associate Professor, Associate Professor at the Department of Entrepreneurship and Marketing, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ivano-Frankivsk, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-1599-842X>

Myroslav Matsiruta

Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ivano-Frankivsk, Ukraine, <https://orcid.org/0009-0001-6903-4896>

Abstract. *The purpose of this article is to substantiate the key role of state regulatory bodies in the formation of an effective energy-efficient strategy of renewable energy enterprises in the context of economic and security challenges. The article substantiates the importance of state regulation as a key tool for the formation of an energy-efficient strategy of renewable energy enterprises. The main challenges and threats that determine the need for active state influence on the processes of increasing energy efficiency are identified, in particular in the context of climate change, energy dependence, military risks and the need to strengthen the security potential of the state. It is proven that renewable energy enterprises are not able to independently implement a systemic resource-saving strategy without regulatory, financial and organizational support from state regulatory bodies. In the process of research, four key essential principles for the formation of an energy-efficient strategy are characterized: technological innovation, systematic planning, integration into corporate governance and ensuring economic efficiency and security potential. It is established that state regulation is implemented through the main mechanisms: regulatory framework, financial and institutional support, monitoring*

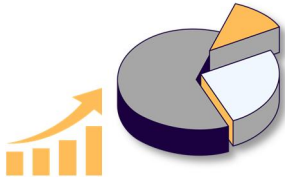
system and strategic coordination. It is also proven that effective regulatory intervention leads to increased sustainability of enterprises, increased innovation, strengthening energy security and expanding the security potential of the state as a whole. The relationship between state policy and market behavior of energy efficiency strategy subjects is characterized. The conclusions emphasize that only harmonious interaction between the state and enterprises allows ensuring long-term stability and efficiency of the energy sector. The results obtained can be used to improve state policy in the field of energy security and the implementation of the "green transition".

Keywords: *energy efficiency, state regulation, renewable energy enterprises, development strategy, security potential, state regulatory bodies, energy efficiency strategy subjects*

Постановка проблеми. На нашу думку, актуальність цієї теми посилюється з огляду на стратегічну важливість відновлюваних джерел енергії для економічної та енергетичної безпеки держави. Підприємства відновлюваної енергетики не можуть розвиватися ізольовано від загальнонаціональних інтересів, оскільки їхня діяльність прямо впливає на імпортозалежність, стабільність енергопостачання та екологічну ситуацію. Слід наголосити, що саме органи державного регулювання є ключовими координаторами цього процесу, які забезпечують збалансоване співвідношення між інтересами приватного бізнесу, споживачів та загальнодержавних стратегій сталого розвитку.

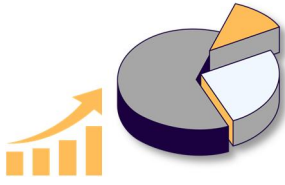
Структура статті передбачає: аналіз останніх досліджень і публікацій; формування мети й завдання дослідження; виклад основного матеріалу й формування висновків по результатам дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Формування енергоефективної стратегії підприємств відновлюваної енергетики тісно пов'язане з економічною безпекою, правовими механізмами регулювання,

інвестиційною підтримкою та розвитком відновлюваних джерел енергії в Україні. У цьому контексті особливої уваги заслуговують підходи до інформаційного та правового забезпечення енергетичної сфери [1-15]. Так, В. М. Щербина [1] акцентує увагу на важливості інформаційного забезпечення в системі економічної безпеки підприємств. Автор розглядає інформацію як ключовий ресурс для прийняття ефективних управлінських рішень, зокрема в умовах енергетичних ризиків, що підтверджує актуальність державного впливу на організаційні процеси в енергетичній галузі. У свою чергу, О. І. Кулик [4] досліджує господарсько-правові аспекти стимулювання виробництва енергії з альтернативних джерел. Автор підкреслює, що без цілеспрямованого правового механізму підприємства не матимуть належних стимулів до інвестицій в енергоефективність.

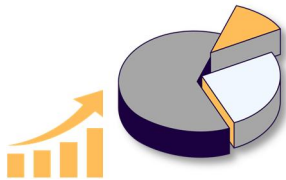
Значний внесок у вивчення тематики зробив О. Л. Волошин [3], який аналізує ефективність чинних механізмів державного регулювання у сфері альтернативної енергетики. Автор доводить, що навіть за наявності відповідної нормативної бази відсутність прозорості координації між органами державного регулювання знижує результативність енергоефективних стратегій підприємств. Схожі висновки представлено в дисертаційному дослідженні Д. В. Молдованова [5], де обґрунтовано роль фінансово-правового інструментарію в реалізації державної політики у сфері альтернативної енергетики. З погляду правової науки, А. В. Павлига [2] встановлює, що правове регулювання використання відновлюваних джерел енергії в Україні залишається фрагментарним і не завжди відповідає викликам енергетичної безпеки. Автор аргументує потребу гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами. Аналогічну позицію висловлює О. М. Стадніцький [6], який охарактеризував зміни у регулюванні альтернативної енергетики в сучасних реаліях, зокрема в умовах воєнного стану, що висвітлює нові вимоги до безпекового потенціалу підприємств галузі.

Інвестиційний вимір проблематики розглядає М. А. Вознюк [7], який аналізує регіональну політику енергозбереження. Він зазначає, що державна інвестиційна підтримка є визначальним фактором динаміки розвитку відновлюваної енергетики, особливо у прикордонних регіонах. Його висновки корелюють з міркуваннями О. Возняка [8], який підкреслює, що Україна має значний енергетичний потенціал у сфері сонячної енергетики, проте ефективність його використання стримується через інституційну неузгодженість та слабку мотивацію підприємств до енергоефективності. Щодо аграрного сектору, О. В. Калініченко [9] вказує на низький рівень ефективності енергоспоживання у процесах рослинництва, що, на думку автора, може бути скориговано за допомогою впровадження державних стандартів і стимулів. Таким чином, навіть у галузях, що опосередковано пов'язані з відновлюваною енергетикою, значущість державного регулювання залишається очевидною.

Теоретичний підхід до поняття "регулювання" викладено у роботі О. І. Мармази [10], який доводить, що регулювання є не лише функцією управління, а й важливим засобом забезпечення стратегічної орієнтації підприємств. Це положення набуває особливої актуальності у сфері відновлюваної енергетики, де стратегія підприємства формується під впливом державних директив, фінансових пріоритетів і безпекових вимог.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Віддаючи належне науковому внеску дослідників у сфері енергоефективності, альтернативної енергетики та державного регулювання, слід зауважити, що концепція державного регулювання як постійного, стратегічного та системоутворювального інструменту формування енергоефективної стратегії підприємств відновлюваної енергетики залишається недостатньо розкритою в умовах сучасних економічних, кліматичних та безпекових викликів. Результати даного дослідження можуть бути використані в практичній діяльності підприємств відновлюваної енергетики, регіональних енергетичних кластерів,

органів державного управління, а також в освітніх програмах для фахівців з енергетичного менеджменту.

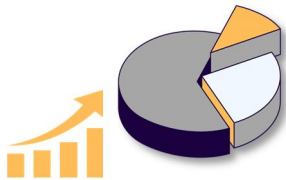
Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою цієї статті є обґрунтування ключової ролі органів державного регулювання у формуванні ефективної енергоефективної стратегії підприємств відновлюваної енергетики в умовах економічних і безпекових викликів. Об'єктом дослідження є процеси формування, реалізації та результативності енергоефективної стратегії в діяльності підприємств, що працюють у сфері відновлюваної енергетики.

Виклад основного матеріалу дослідження. У контексті сучасних глобальних викликів, таких як зміна клімату, зростання енергетичної залежності від імпорту викопних ресурсів і безпекові загрози, пов'язані з енергетичною автономією, питання формування енергоефективної стратегії підприємств відновлюваної енергетики набуває особливої ваги. Енергоефективність уже давно перестала бути лише технічним показником – вона трансформувалась у стратегічну умову сталого розвитку, економічної безпеки та екологічної відповідальності. У такому контексті роль державного регулювання стає критично важливою, оскільки саме органи державного регулювання формують політичну, правову та економічну основу для стимулювання інвестицій, технологічного оновлення та підвищення безпекового потенціалу галузі (табл.1).

Таблиця 1

Сутнісні засади формування енергоефективної стратегії підприємства
відновлюваної енергетики

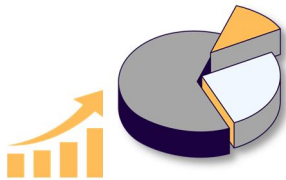
Засади	Характеристика
Технологічна інноваційність та модернізація	Для підприємств відновлюваної енергетики впровадження нових технологій – це не лише спосіб зменшення витрат на енергію, а й важлива умова відповідності міжнародним екологічним стандартам. Модернізація обладнання дозволяє оптимізувати процеси, скоротити втрати енергії, підвищити коефіцієнт корисної дії та покращити довготривалу економічну ефективність

Інтеграція енергоефективності в корпоративне управління	На сучасному етапі енергоефективність повинна бути складовою стратегічного менеджменту, а не лише функцією інженерного підрозділу. Це означає, що суб'єкти енергоефективної стратегії мають включати критерії енергетичної ефективності до системи оцінювання інвестиційних проєктів, управлінських рішень і фінансового планування
Системність і довгострокове планування	Енергоефективна стратегія має базуватися на принципах системного підходу – з урахуванням усього життєвого циклу об'єктів енергетичної інфраструктури. Йдеться не про поодинокі заходи, а про формування цілісної програми, яка включає аудит енерговитрат, моніторинг, прогнозування, інвестування та регулярне вдосконалення
Економічна ефективність і безпековий потенціал	Сутність енергоефективної стратегії неможливо відокремити від прагнення підприємства до економічної ефективності. Зниження витрат на енергоресурси, оптимізація виробничих процесів і зменшення залежності від зовнішніх джерел енергії зміцнюють економічну стабільність підприємств

Сформовано авторами

Слід зазначити, що ефективне державне регулювання енергоефективності в секторі відновлюваної енергетики виступає основою для підвищення конкурентоспроможності національної економіки. В умовах жорсткої конкуренції на міжнародних енергетичних ринках, суб'єкти енергоефективної стратегії повинні діяти в рамках єдиної політики, яка забезпечує довготривалі інвестиційні горизонти, знижує ризики й сприяє розгортанню інноваційних рішень. Саме завдяки державному регулюванню можливе встановлення цільових показників енергоефективності, обов'язкових стандартів та систем моніторингу, що забезпечують високий рівень прозорості й підзвітності (табл.2).

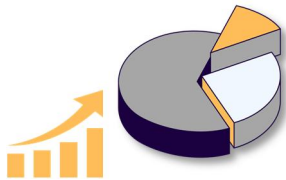
Таблиця 2

Детермінанти впливу державного регулювання на формування енергоефективної стратегії підприємств відновлюваної енергетики

Нормативно-правова підтримка та регламентація	Фінансова та інституційна підтримка
Органи державного регулювання забезпечують створення стабільної нормативної бази, що визначає правила енергетичної ефективності, стандарти якості, процедури сертифікації та вимоги до підприємств	Державне регулювання має реалізовуватись не лише через обмеження, а й через створення стимулів. Це можуть бути пільги на імпорт енергоефективного обладнання, субсидії, державні гранти на інноваційні проєкти або участь у міжнародних програмах
Моніторинг, контроль та оцінювання	Стратегічне планування і координація
Вплив державного регулювання проявляється також у наданні стратегічних орієнтирів для всіх суб'єктів енергетичного сектору. Йдеться про національні плани дій з енергоефективності, державні стратегії енергетичної безпеки, участь у міжнародних договорах	Систематичний контроль з боку державних органів – це ще один інструмент забезпечення відповідності підприємств загальнодержавним цілям. За допомогою аудиту, звітності та оцінки енергетичної ефективності органи державного регулювання можуть відстежувати результати впровадження стратегій і за потреби – коригувати регуляторну політику

Сформовано авторами

Суть проблематики полягає в тому, що без належного державного регулювання підприємства відновлюваної енергетики не мають стимулів або ресурсів для запровадження комплексних енергоефективних стратегій. Більше того, у реаліях перехідної економіки підприємства часто змушені реагувати на короткострокові ринкові виклики, жертвуючи довгостроковими інвестиціями в енергоефективність. Тому суб'єкти енергоефективної стратегії потребують чіткого бачення держави щодо пріоритетності енергоефективності та гарантій сталості нормативної бази, фінансових стимулів і контролю з боку органів державного регулювання. Можна стверджувати, що участь держави у формуванні енергоефективної стратегії підприємств відновлюваної енергетики повинна бути багаторівневою. Вона має охоплювати стратегічне планування, нормотворчу діяльність, моніторинг виконання, фінансову підтримку та оцінювання результатів. У цьому контексті особливе значення мають органи

державного регулювання, такі як міністерства, енергетичні агентства, національні регулятори й інститути стратегічного аналізу, які мають бути забезпечені відповідними ресурсами, повноваженнями та технічною спроможністю для реалізації політики енергоефективності (табл.3).

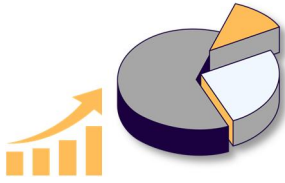
Таблиця 3

Можливий результат від ефективного державного регулювання для системи формування енергоефективної стратегії підприємств відновлюваної енергетики

Ефективне державне регулювання дозволяє підприємствам відновлюваної енергетики стабільно працювати в умовах ринкової невизначеності, зменшуючи ризики та підвищуючи передбачуваність інвестиційного середовища	Підприємства мають більше можливостей для впровадження нових технологій, що зменшують споживання енергії, автоматизують виробничі процеси й підвищують конкурентоспроможність
Державне регулювання	
Оскільки підприємства відновлюваної енергетики є одним з ключових інструментів досягнення енергетичної незалежності, ефективна регуляторна політика дозволяє збільшити частку "чистої" енергії в національному балансі, зменшити залежність від імпорту та захистити державу від геополітичного тиску, пов'язаного з енергоресурсами	Через розвиток енергоефективної стратегії, підтриманої державним регулюванням, зміцнюється загальний безпековий потенціал держави: це стосується і захисту критичної інфраструктури, і мінімізації екологічних загроз, і гарантування стабільного енергозабезпечення під час кризових ситуацій. У результаті держава отримує більш адаптивну, стійку та захищену енергосистему

Сформовано авторами

Слід зауважити, що формування ефективної енергоефективної стратегії вимагає тісної взаємодії між усіма суб'єктами енергетичного сектору: державою, бізнесом, науковими установами та громадянським суспільством. У цьому процесі роль державного регулювання полягає у забезпеченні координації дій, створенні умов для публічно-приватного партнерства, стимулюванні впровадження новітніх технологій та створенні єдиного

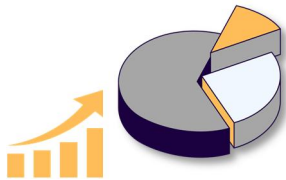

інформаційного середовища. Такий підхід сприяє підвищенню безпекового потенціалу всієї енергетичної системи країни та забезпечує стійкість до зовнішніх та внутрішніх викликів.

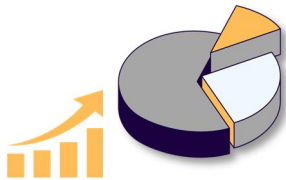
Висновки. Узагальнюючи вищевикладене, можна зробити висновок, що роль державного регулювання у формуванні енергоефективної стратегії підприємств відновлюваної енергетики є визначальною для розуміння перспектив сталого розвитку енергетичної системи. В умовах енергетичної нестабільності та загроз безпеці державне регулювання виступає основою формування надійної, ефективної та безпечної енергетичної інфраструктури. Спрямоване державне управління, у поєднанні з ініціативами підприємств відновлюваної енергетики, здатне забезпечити не лише економічну вигоду, а й посилення національного безпекового потенціалу.

Список використаних джерел

1. Щербина В. М. Інформаційне забезпечення економічної безпеки підприємств і установ. Актуальні проблеми економіки. 2006 № 10 (64). С. 220-225.
2. Павлига А. В. Правове регулювання використання альтернативних джерел енергії в Україні : дис...доктора філос.; Національний університет «Одеська юридична академія» Одеса, 2023. 231 с.
3. Волошин О. Л. Розвиток альтернативної енергетики в Україні: сучасний стан та результативність механізмів державного регулювання. Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, 2015. № 1. С. 176-181.
4. Кулик О. І. Господарсько-правове забезпечення стимулювання виробництва енергії з використанням альтернативних джерел : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04. Вінниця, 2019. 231 с.

5. Молдованов, Д. В. Фінансово-правове забезпечення державної політики у сфері альтернативної енергетики : дис. ... д-ра філос.: 081. Харків, 2020. 238 с.
6. Стадніцький О. М. Зміни правового регулювання альтернативної енергетики в сучасних реаліях України. КПІ ім. Ігоря Сікорського, кафедра відновлюваних джерел енергії. 2021, С. 570–572.
7. Вознюк М. А. Регіональна інвестиційна політика енергозбереження: [монографія]; НАН України, ДУ «Ін-т регіон. дослідж. ім. М. І. Долішнього». Львів: Ін-т регіон. дослідж. ім. М. І. Долішнього, 2015. 413 с.
8. Возняк О. Т. Енергетичний потенціал сонячної енергетики та перспективи його використання в Україні. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Л., 2010. № 664. С. 7–10.
9. Калініченко О.В. Використання енергії в процесі виробництва та продукції рослинництва. Агросвіт 23. 2018. С.16.
10. Мармаза О. І. Теоретичні аспекти регулювання як функції управління. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2015. № 7. С. 462-469.
11. Ніконенко, У. М., & Милик, А. М. Науково-методичні рекомендації щодо визначення стратегічних напрямів розвитку управлінського потенціалу підприємства. Актуальні питання економічних наук, 2025, (10). <https://doi.org/10.5281/zenodo.15187116>
12. Шупрудько Н. В. Безпекові механізми фіскального регулювання зовнішньоторговельної діяльності у системі економічної безпеки держави. Соціально-правові студії. 2020. Випуск 2 (8). С. 137-143.
13. Штангрет А., Силкін О. Безпекові аспекти управління персоналом в умовах гіпердинамічного зовнішнього середовища. № 9(37), 2024. Наукові інновації та передові технології. С. 227-237. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-9\(37\)-227-237](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-9(37)-227-237)
14. Криштанович, М., & Силкін, О. Оцінювання стратегічних напрямів реалізації державно-приватного партнерства в царині безпекового розвитку

агропромислового сектора. Socio-Economic Relations in the Digital Society, 1(55), 2025, 44-55. <https://doi.org/10.55643/ser.5.55.2025.587>

15. Штангрет А., Силкін О., Шляхетко В. Трудова міграція як зовнішня загроза для кадрової безпеки підприємства. № 10(38), 2024. Наукові інновації та передові технології. С. 190-201. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-10\(38\)-190-201](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-10(38)-190-201)